

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Şüheyd, *Risâletü'l-tevâbi' ve'z-zevâbi'* (nşr. Butrus el-Bustânî), Beyrut 1951, neşre-
dinin girişi, s. 7-113; Seâlibî, *Yetimetü'd-dehî*, II,
41-58; Humeydî, *Cezvetü'l-muktebis* (nşr. Mu-
hammed Tâvîl et-Tancî), Kahire 1386/1966, s.
133-136; Feth b. Hâkân el-Kaysî, *Ma'ma'hu'l-
enfûs ve mesrahu't-te'ennûs fî mülehi ehli'l-
Endelûs*, İstanbul 1302, s. 19-22; İbn Bessâm
eş-Şenterîni, *ez-Zahîre*, I, 32, 191-336; İmâdüd-
din el-İsfahânî, *Haridetü'l-kaşr ve ceridetü'l-
'aşr* (nşr. Âzertâş Âzernûş), Tunus 1972, III, 555-
561; Dabbî, *Buğyetü'l-mültemis*, s. 191-194;
Yâkût, *Mu'cemü'l-üdebâ'*, III, 220-224; İbn Dih-
ye, *el-Mu'trib* (nşr. İbrâhîm el-Ebyârî v.dğr.), Ka-
hire 1954, s. 158-163; İbnü'l-Ebbâr, *I'tâbü'l-
küttâb* (nşr. Sâlih el-Eşter), Beyrut 1406/1986,
s. 201-203; İbn Hallikân, *Vefeyât*, I, 116-118;
İbn Saîd el-Mağribî, *el-Mugrib* (nşr. Şevkî Dayf),
Kahire 1953, I, 78-85; Zehebî, *A'lâmü'n-nübe-
lâ'*, XVII, 501-502; Safedî, *el-Vâfi*, VII, 144-148;
Makkarî, *Nefhu't-tîb*, I, 356-362, 380-382, 621-
623; III, 244-246, 358-362; R. Dozy, *Historie de
los musulmanes de espana*, Madrid 1984, III,
274-278; Ahmed Dayf, *Belâgatü'l-'Arab fî'l-En-
delûs*, Kahire 1342/1924, s. 43-60; Zekî Mübâ-
rek, *en-Neşrü'l-fennî fî'l-ğarnî'r-râbî'*, Beyrut
1352/1934, I, 317-332; II, 58, 368-387; Brockel-
mann, *GAL Suppl.*, I, 429; Ahmed Emîn, *Zuh-
rû'l-İslâm*, Kahire 1966, III, 210-215; Sezgin,
GAS, III, 679-698; Şevkî Dayf, *el-Fen ve mezâhi-
büh*, Kahire 1977, s. 321-324; Don José Manuel
Continente Ferrer, "Consider Acciones en Terno a
las Relaciones entre la Risâlat al-Tawâbi'
wa-l-zawâbi' de Ibn Şuhayd Y la Risâlat al-
Gufrân de al-Ma'arri", *Actas de las jornadas
de Cultura Arabe e Islamica* (1978), Madrid
1981, s. 125-133; Abdülvehhâb b. Mansûr, *A'lâ-
mü'l-Mağribî'l-'Arabî*, Rabat 1403/1983, III, 51-
63; Ömer Ferruh, *Târîhu'l-edeb*, IV, 454-461;
Hannâ el-Fâhûrî, *el-Mûcez fî'l-edebî'l-'Arabî ve
lârîhîh*, Beyrut 1985, III, 68-89; İhsan Abbas,
Târîhu'l-edebî'l-Endelûsî, Beyrut 1985, s. 270-
302, 334-340; a.mlf., "İbn Şüheyd el-Endelûsî
ve Şârl Bella", *Ebhâş*, XIX/3-4, Beyrut 1966, s.
395-407; Nasuhi Ünal Karaaslan, *Ebû'l-Alâ el-
Ma'arri*, Erzurum 1989, s. 46-61; *The Legacy of
Muslim Spain* (ed. Salma Khadra Jayyusî), Lei-
den 1992, s. 335-342; M. Abdülmün'im Hafâcî,
el-Edebü'l-Endelûsî, Beyrut 1412/1992, s. 612-
617; Sâlihîyye, *el-Mu'cemü's-şâmil*, III, 404; Ah-
med Heykel, *el-Edebü'l-Endelûsî*, Kahire 1994,
s. 367-394; Abdülkerîm Halîfe, *İbn Hazm el-
Endelûsî*, Beyrut, ts., s. 56-59; Ch. Pellat, "İbn
Hazm, İbn Suhayd et la Poésie Arab", *al-Mulk*,
III, Cordoba 1963, s. 89-98; a.mlf., "İbn Shu-
hayd", *EI²* (İng.), III, 938-940; James Dickie,
"İbn Şuhayd", *al-Andalus*, XXIX, Madrid 1964,
s. 243-310; a.mlf., "The Diwân of Ibn Shuhaid
al-Andalusi", *BSOAS*, XXXV (1972), s. 144-145;
Tevfik Bekâr, "Cedeliyyetü'l-mümâsele ve'l-mu-
kâbele fî't-Tevâbîf ve'z-zevâbîf li'bn Şüheyd",
Mecelletü Dirâsât Endelûsiyye, sy. 3, Tunus
1410/1989, s. 71-80; Selim Reyhân, "Fî't-te'â-
mül ma'a't-Tevâbîf ve'z-zevâbîf li'bn Şüheyd
ve te'addüdi revâfidihâ", a.e., sy. 18 (1418/
1997), s. 5-26; Yûnus Şenevân, "eş-Şüre ve
mevzû'âtühâ fî şî'ri İbn Şüheyd el-Endelûsî",
a.e., s. 27-47; Âzertâş Âzernûş – Mihrân Erzen-
de, "İbn Şüheyd", *DMBİ*, IV, 94-99.

MUSTAFA AYDIN

İBN ŞÜREYH

(ابن شريح)

Ebû Abdillâh Muhammed
b. Şüreyh er-Ruaynî el-İşbîlî
(ö. 476/1084)

Kıraat âlimi.

392'de (1002) İşbîliye'de (Sevilla) doğ-
du. Mısır'dan gelerek Endülüs'e yerleşen
Ebû'l-Abbas Tâcüleim Ahmed b. Ali'den
kıraat dersleri aldı. Ebû Amr Osman
b. Ahmed el-Kayşetâfî'den ve Muham-
med b. Tayyib el-Kehhâl, Ahmed b. Mu-
hammed b. Abdülazîz el-Yahsubî gibi
hocalardan hadis dinledi. 433 (1042) yı-
lında seyahate çıkarak Mısır'da âfî isnad
sahibi Ebû'l-Abbas İbn Nefîs ile Ebû Ali
Hasan b. Muhammed el-Bağdâdî'nin kı-
raat derslerine devam etti. İbn Nefîs'ten
ayrıca hadis dinledi. Ebû Zer Abd b. Ah-
med el-Herevî'den Buhârî'nin *el-Câmî'u's-
şâhîh*'ini okudu ve icâzet aldı (İbn Beşkü-
vâl, s. 533). Mısır'dan sonra hac farızasını
yerine getirmek üzere gittiği Mekke'de
bir müddet kalarak Ebû'l-Hasan Ahmed
b. Muhammed el-Kantârî'nin kıraat ders-
lerini takip etti. Mekkî b. Ebû Tâlib'le gö-
rüşerek kendisinden faydalandı ve icâ-
zet aldı.

İbn Şüreyh Endülüs'e döndükten sonra
İşbîliye hatipliği görevini üstlendi; şeyhü'l-
kurrâ oldu. *el-Kâfî* adlı eserini yazıp oku-
tmaya başladı. Oğlu Ebû'l-Hasan Şüreyh
ile İlsâ b. Hazm, Ebû'l-Abbas İbn Ayyûn
kendisinden kıraat ve hadis tahsil eden
öğrencileri arasında yer alır. Başta kıraat
olmak üzere sarf, nahiv, hadis ve fıkıh
alanlarında saygın bir yere sahip olan ve
rivayetlerinde sika kabul edilen İbn Şü-
reyh 4 Şevval 476'da (14 Şubat 1084) İş-
bîliye'de vefat etti.

Eserleri. İbn Şüreyh'in günümüze ula-
şan tek eseri *el-Kâfî fî'l-kırâ'âti's-seb'*
adını taşımaktadır. Brockelmann, yazma
nüshaları Hacı Selim Ağa Kütüphanesi ile
(nr. 7, vr. 58-101) Dârü'l-kütübî'l-Mısıriyye'de
(nr. 614) bulunan eserin Ebû Hafs Ömer
b. Kâsım el-Ensârî'nin *Kitâbü'l-Muğar-
rer* adlı kitabının kenarında neşredildiğini
söylemektedir (*GAL Suppl.*, I, 722). Mü-
ellifin kaynaklarda adı geçen diğer eser-
leri de şunlardır: *et-Tezkîr* (*et-Tezkire*),
İhtîşârü'l-Hücce (Ebû Ali el-Fesevî'nin
el-Hücce fî'l-kırâ'âti's-seb' adlı eserinin
muhtasarıdır), *Tebşüratü't-tezkire*, *Nüz-
hetü't-tebsıra*.

BİBLİYOGRAFYA :

Mekkî b. Ebû Tâlib, *el-İbâne 'an me'âni'l-lı-
râ'ât*, Kahire 1379/1960, s. 40-41; İbn Beşküvâl,
eş-Şıla, s. 553; Dabbî, *Buğyetü'l-mültemis*, Ka-
hire 1967, s. 81; Zehebî, *Ma'rifetü'l-kurrâ'* (Al-
tikulaç), II, 772, 824-825; a.mlf., *A'lâmü'n-nü-
belâ'*, XVIII, 554-555; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-
Nihâye*, II, 153; a.mlf., *en-Neşr*, I, 67; Makkarî,
Nefhu't-tîb, II, 141; *Keşfü'z-zunûn*, II, 1379;
Hediyyetü'l-'ârifîn, II, 74; Brockelmann, *GAL
Suppl.*, I, 722; Abdüsselâm Ahmed Kenûnî, *el-
Medresetü'l-Kur'âniyye fî'l-Mağrib mine'l-fet-
hi'l-İslâmî ilâ İbn 'Atıyye*, Rabat 1981, I, 97.

AHMET MADAZLI

İBN TABÂTABÂ, Ebû Abdullah

(أبو عبد الله ابن طباطبا)

Ebû Abdillâh Muhammed
b. İbrâhîm b. İsmâil
(ö. 199/815)

Abbâsî Halifesi Me'mûn'un
ilk yıllarında
Kûfe'de isyan eden
Şii-Zeydî lider.

Muhtemelen Medine'de doğdu. Hz. Ali
soyundandır. Babası (veya dedesi), dilin-
deki bozukluk yüzünden elbiseye "kabâ
kabâ" (كبا كبا) diyeceği yerde "tabâ tabâ"
(طبا طبا) demesi veya halk arasında hem
anne hem de baba tarafından Hz. Ali so-
yundan gelenlere (Seyyidü's-sâdât) tabâ-
tabâ denilmesi (*EI²*, III, 950) sebebiyle Ta-
bâtabâ lakabıyla anılmış, oğlu Ebû Ab-
dullah da İbn Tabâtabâ diye meşhur ol-
muştur.

Medine'de oturan İbn Tabâtabâ'nın hac
için Hicaz'a gelen Nasr b. Şebes adlı Iraklı
bir Şii ile tanışması hayatının seyrini de-
ğiştirdi. Bu yıllarda, Hârûnürreşid'in hilâ-
fetinin son dönemiyle Emîn zamanında
(809-813) uzunca bir süre sükûnet içinde
yaşayan Şiiler, Emîn ile Me'mûn arasında-
ki şiddetli mücadeleden sebep olduğu ka-
rışıklıkları fırsat bilerek özellikle Irak'ta
yeniden faaliyete başlamışlardı. Nasr'ın
asil amacı, Ehl-i beyt mensupları içinde
Abbâsîler'e karşı yürütülecek bir hareke-
tin lideri olma vasfına sahip birini bul-
maktı. Nasr, aradığı özelliklerin İbn Ta-
bâtabâ'da bulunduğunu görünce onunla
iş birliği yapmaya karar verdi. Abbâsî-
ler'in Ali evlâdının hilâfet haklarını gas-
bettiklerini, onlara baskı yaptıklarını ve
zulmettiklerini söyleyince bu sözlerden
etkilenen İbn Tabâtabâ onunla el-Cezîre'de
buluşup faaliyete başlamak için söz-
leşti. Kısa bir müddet sonra da bazı men-
supları ile birlikte el-Cezîre'ye gidip Nasr
ile buluştu. Taraftarlarını toplayıp duru-
mu anlatan Nasr ise onlardan beklediği